

Notitie kennis-activiteiten van de commissie Digitalisering

Voorstel van de werkgroep start Digitalisering

DATUM

9 oktober 2024

Kennis-activiteiten commissie Digitalisering

Op 16 januari jl. heeft de Kamer ingestemd met het voorstel tot instelling van een vaste commissie Digitalisering. Primair richt de commissie Digitalisering zich op de behandeling van (wets-) voorstellen die behoren tot de portefeuille van de staatssecretaris voor Koninkrijksrelaties en Digitalisering die focus heeft op normering van het digitaliseringsbeleid. Daarnaast zal de commissie in overleg treden met de vakcommissies over (het bieden van ondersteuning bij) de behandeling van (Europese) wetgeving en andere relevante voorstellen met een digitaliseringscomponent.

In de instellingsbrief met kamerstuknummer **CXLVII, N** worden enkele focusgebieden aangeduid:

- het borgen van publieke waarden en de digitale uitvoerbaarheid;
- het ontwikkelen van toetsingscriteria;
- het monitoren van toekomstige ontwikkelingen, waaronder (de inkadering van) de ontwikkeling van artificiële intelligentie en de benutting daarvan, ook door parlementen zelf;
- het inventariseren van (wetenschappelijke) deskundigheid nationaal en internationaal;
- het verhogen van het kennisniveau t.a.v. digitalisering bij alle leden;
- het in- en extern fungeren als aanspreekpunt voor digitaliseringskwesties.

Een aantal van deze focusgebieden overstijgen de reguliere werkzaamheden van de commissie op het terrein van wetgeving en controle van het regeringsbeleid. Daarom hebben de leden van de vaste commissie Digitalisering in de commissievergadering van 13 februari 2024 besloten dat een werkgroep 'start Digitalisering' voorstellen zal doen om nadere invulling te geven aan de kennis-activiteiten.

De commissie wordt ondersteund door een commissiestaf, die het ook tot haar taak rekent om invulling te geven aan de motie-De Blécourt-Wouterse c.s. ([CXLVII, C](#)) die oproept de kennis van digitalisering en artificiële intelligentie te versterken binnen de griffie teneinde de leden ondersteuning te kunnen bieden.

Voorgestelde invulling van de kennis-activiteiten

Gegeven de voorgaande uitgangspunten stelt de werkgroep, bestaande uit de leden Veldhoen, Van Gasteren, Fiers en Belhirsch de volgende kennis-activiteiten voor:

1) Het verhogen van het kennisniveau

- a) kennismakingsbijeenkomsten met diverse organisaties (nationaal/internationaal);
- b) deskundigenbijeenkomsten – verdieping op te kiezen thema's (mogelijk ook commissieoverstijgend);
- c) ontwikkelen kennisnetwerk (nationaal/internationaal).

2) Het delen van de kennis/communicatie

- a) intern – met alle leden/fractiemedewerkers;
- b) extern – website Eerste Kamer /themapagina's rondom deskundigenbijeenkomsten / signalering internationale ontwikkelingen.

3) toekomstige ontwikkelingen/ implementatie van artificiële intelligentie (AI) in parlement

- a) verkenning mogelijkheden tot benutting AI in parlementaire werkprocessen.

Deze drie thema's bestrijken ook de focusgebieden die in de instellingsbrief zijn benoemd.

1) Het verhogen van het kennisniveau

In de voorgaande zittingsperiode heeft een Werkgroep artificiële intelligentie van de commissie Justitie en Veiligheid vastgesteld dat de kennis van de leden over digitalisering versterkt dient te worden teneinde meer grip te krijgen op algoritmische besluitvorming bij de overheid. Tijdens het plenair debat op 21 maart 2023 werd door een aantal fracties benadrukt dat het belangrijk is om te voorkomen dat de kennis wordt geconcentreerd in de commissie Digitalisering. Het streven is om het kennisniveau ten aanzien van digitalisering bij *alle* leden te verhogen.

Met name bij het ontplooiën van de kennis-activiteiten kan er steeds naar gestreefd worden de activiteiten van de commissie Digitalisering ter verhoging van het kennisniveau onder de aandacht te brengen bij alle leden. Daarbij zal het ook mogelijk zijn om openbare bijeenkomsten bij te wonen, via de livestream te volgen of achteraf terug te kijken. Ook kunnen presentaties en rapporten Kamerbreed gedeeld worden.

a) Organisatie van (kennismakings)bijeenkomsten met externe organisaties

In het najaar van 2024/begin 2025 kunnen, volgend op het kennismakingsgesprek op 22 oktober 2024 met de nieuwe staatssecretaris Digitalisering en Koninkrijksrelaties, twee kennismakingsbijeenkomsten worden georganiseerd met relevante overheidsorganen en decentrale overheden, met als doel de activiteiten van de commissie Digitalisering toe te lichten en kennis op te halen over de manier waarop deze organisaties hun werkzaamheden op het gebied van digitalisering en artificiële intelligentie invullen en hoe zij zich verhouden tot de wetgevende en controlerende taak van het parlement. De werkgroep stelt voor deze bijeenkomsten op een dinsdagochtend te houden.¹

Bijeenkomst 1 (2 ½ à 3 uur) – toezicht en controle

Tijdens de commissievergadering van 12 maart jl. heeft de commissie verzocht een kennismakingsgesprek te organiseren met de Autoriteit Persoonsgegevens en de European Data Protection Supervisor. De werkgroep stelt voor om diverse digitale toezichthouders² samen uit te nodigen voor een gezamenlijke bijeenkomst op een vergaderdag. Bijvoorbeeld de Algoritme & AI-Kamer (AAK) van het Samenwerkingsplatform Digitale Toezichthouders waarin de Autoriteit Persoonsgegevens, de Autoriteit Financiële Markten, Autoriteit Consument & Markt en het Commissariaat voor de Media samenwerken. Voorts kan de Algemene Rekenkamer uitgenodigd worden.

Bijeenkomst 2 (2 ½ à 3 uur) maatschappelijke impact digitalisering en beheersing informatiesystemen bij de overheid

Voor een tweede bijeenkomst stelt de werkgroep voor organisaties zoals de Raad van State, de Nationale ombudsman, de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Sociaal Economische Raad uit te nodigen, gelet op door deze organisaties verrichte onderzoeken of uitgebrachte publicaties m.b.t. digitalisering, *govtech* en de ontwikkeling van AI.

De werkgroep stelt ook voor VNG, IPO en Unie van Waterschappen uit te nodigen. Voorts stelt de werkgroep voor te spreken met het Adviescollege ICT-toetsing (AcICT).

Beslispunt 1

Wenst de commissie dit najaar/begin 2025 twee bijeenkomsten te organiseren (op een dinsdagochtend/-avond) met de voorgestelde organisaties?

¹ NB: in het College van Fractievoorzitters is de wens uit gesproken geen commissiebijeenkomsten in de ochtend te plannen wegens overlap met de fractievergaderingen. Alternatief zou zijn deze bijeenkomsten in de avond te plannen. Wegens de vele kennismakingsgesprekken met de nieuwe bewindspersonen zal het commissieschema in het najaar behoorlijk vol zijn.

² Er is sprake van versnippering van het toezicht op de algoritmewetgeving. Het kabinet overlegt met zeven toezichthouders. *Er is een Werkgroep AI, onder de vlag van de Inspectieraad, waarin meer dan twintig rijksinspecties, colleges en markttoezichthouders zitting hebben. Daarnaast is er een Samenwerkingsplatform Digitale Toezichthouders waarin de Autoriteit Persoonsgegevens (AP), de Autoriteit Financiële Markten, Autoriteit Consument & Markt en het Commissariaat voor de Media samenwerken. Het samenwerkingsplatform heeft een Algoritme & AI-Kamer (AAK) waarin de toezichthouders op kunstmatige intelligentie samenwerken.*

b) Deskundigenbijeenkomst(en) – verdieping op te kiezen thema's

De commissie kan thema's³ benoemen waarop de komende periode de focus gelegd kan worden om meer begrip van en grip op de ontwikkelingen rondom algoritmische besluitvorming en AI te ontplooiën. Indien gewenst kunnen deze bijeenkomsten voorafgegaan worden door een informatieve bijeenkomst om een beter theoretisch begrip te krijgen van AI.

Zeker bij het organiseren van deskundigenbijeenkomsten zou ook bezien kunnen worden of andere commissies betrokken wenselijk te worden bij het organiseren van commissie-overstijgende thema's. Wellicht kan de commissie Digitale Zaken ook uitgenodigd worden. De werkgroep stelt de volgende drie thema's voor:

AI en mensenrechten: De ontwikkelingen rondom AI brengen diverse fundamentele juridische vraagstukken met zich mee: Hoe kunnen we het recht op privacy beschermen terwijl we de voordelen van AI benutten? Hoe voorkomen we dat AI-toepassingen gebaseerd zijn op stereotypen of vooroordelen die kunnen leiden tot verboden onderscheid tussen individuen en groepen? En hoe staat het maken van deepfakes tegenover het recht op vrijheid van meningsuiting versus het recht op eer en goede naam? De ontwikkeling van nieuwe technologieën heeft mogelijk ook impact op het functioneren van de democratische rechtsstaat. Autoritaire staten maken toenemend gebruik van digitale middelen om de burgerlijke vrijheden en grondrechten in te perken en democratische processen te ondermijnen, of om de publieke opinie in andere landen beïnvloeden. Deze technologie wordt steeds vaker naar het buitenland geëxporteerd.

AI in het zorgdomein: AI biedt verschillende mogelijkheden in de gezondheidszorg, waaronder het analyseren en vergelijken van medische gegevens, het stellen van diagnoses, en het voorspellen van ziekteverloop. AI-toepassingen kunnen de toegankelijkheid, kwaliteit en efficiëntie van zorg verbeteren en bijdragen aan de versnelde ontwikkeling van nieuwe behandelingen. Tegelijkertijd brengt de inzet van AI ook ethische vraagstukken met zich mee. Mogelijk is AI in de toekomst in staat om de aanleg voor genetische ziektes te berekenen en de levensverwachting te voorspellen. Kunnen verzekeraars aanspraak maken op deze gegevens? Mogen artsen behandelen of juist ingeperkt worden t.a.v. behandelingen aan de hand van kansberekeningen? In hoeverre krijgen grote techbedrijven toegang tot gevoelige medische data?

AI en de arbeidsmarkt: De opkomst van AI heeft ingrijpende gevolgen voor de arbeidsmarkt. De verwachting is dat AI kan bijdragen aan verhoogde productiviteit door bepaalde taken van werknemers over te nemen en deze taken efficiënter uit te voeren. AI kan werknemers ook ondersteunen bij repetitieve taken, waardoor zij zich kunnen richten op meer creatieve en innovatieve werkzaamheden. Tegelijkertijd kunnen door de automatisering sommige banen verdwijnen, wat mogelijk leidt tot een toename van inkomensongelijkheid. Verschillende sectoren zullen opnieuw moeten worden vormgegeven.

³ NB: de focusgebieden van de commissie Digitale Zaken van de Tweede Kamer zijn:

1. Opkomende en toekomstige technologieën; 2. Digitaal burgerschap en democratie; 3. Digitale grondrechten en data-ethiek; 4. digitale infrastructuur en economie; 5. Online veiligheid en cybersecurity; 6. Digitaliserende overheid.

Een eerste bijeenkomst kan mogelijk in het voorjaar van 2025 plaatsvinden (*mede met het oog op alle in het najaar te organiseren kennismakingsgesprekken met de nieuwe bewindslieden en de belasting van het commissieschema in het najaar*)

Beslispunt 2

Wenst de commissie na te gaan bij andere commissies of zij betrokken willen worden bij de voorbereiding van deskundigenbijeenkomsten met commissie-overstijgend karakter?

Beslispunt 3

Wenst de commissie de thema's **AI en mensenrechten; AI in het zorgdomein en AI en de arbeidsmarkt** te benoemen als thema's voor te organiseren deskundigenbijeenkomsten?

Beslispunt 4

Bestaat behoefte aan een informatieve bijeenkomst om een beter theoretisch begrip te krijgen van AI?

d) Ontwikkelen kennisnetwerk

Om het kennisniveau te verhogen, is het essentieel om de relevante (wetenschappelijke) deskundigen op het gebied van digitalisering en artificiële intelligentie in beeld te brengen. Het in kaart brengen van expertise op zowel nationaal als internationaal niveau, wordt in de instellingsbrief aangemerkt als een focusgebied en vormt een belangrijke kennisactiviteit. De staf zal activiteiten gaan ondernemen om dit in kaart te brengen, daarbij ook de samenwerking zoekend met de Tweede Kamer en het Rathenau Instituut.

- De leden van de commissie worden uitgenodigd om suggesties t.a.v. relevante deskundigen of organisaties te delen met de commissiestaf.

2) Kennis delen/ communicatie in- en extern

a) Intern

Een van de focusgebieden, genoemd in de instellingsbrief, is dat de commissie dient als aanspreekpunt voor digitaliseringskwesties, zowel intern als extern. Het is daarbij van belang dat de verworven kennis over digitalisering en artificiële intelligentie actief wordt gedeeld, zowel intern met Kamerleden en personeel als extern. De staf van de commissie zal op een toegankelijke manier kennis delen met de leden en fractiemedewerkers, onder meer door beknopte verslagen van bijeenkomsten, webinars en conferenties op te stellen. Deze verslagen worden gekoppeld bij convocaten en wanneer leden een bijeenkomst hebben bijgewoond kunnen zij mondelinge terugkoppeling verzorgen.

Verder streeft de staf ernaar om – met betrokkenheid van de afdeling Communicatie – de verworven kennis met *alle* Kamerleden te delen, bijvoorbeeld door middel van een nieuwsbrief of de inrichting van een soort 'wiki-pagina'. Dit onderdeel is nog in ontwikkeling. De te organiseren deskundigenbijeenkomsten kunnen nadrukkelijk opengesteld worden voor alle leden. Ook de livestream en 'debat gemist' kunnen onder de aandacht gebracht worden bij dergelijke bijeenkomsten.

De commissiestaven van alle commissies kunnen een beroep doen op de staf van Digitalisering wanneer bij de behandeling van een wetsvoorstel met digitale component een deskundigenbijeenkomst moet worden voorbereid en relevante deskundigen in kaart moeten worden gebracht.

Toetsingscriteria

Een ander focusgebied, genoemd in de instellingsbrief, is het ontwikkelen van toetsingscriteria. Het huidige instrument dat leden kunnen gebruiken bij de beoordeling van wetsvoorstellen, is door toevoeging van twee bijlagen minder toegankelijk geworden.⁴ Een werkgroep van griffiemedewerkers zal zich de komende periode richten op de uitwerking van een integraal toetsingskader. Een stafmedewerker van de commissie Digitalisering heeft zich bij deze werkgroep aangesloten om te onderzoeken of toetsingscriteria met betrekking tot digitalisering geïntegreerd kunnen worden in de herziene versie van dit kader. Ter voorbereiding op de werkzaamheden van deze werkgroep zal de staf inventariseren of er toetsingscriteria kunnen worden gedestilleerd uit verschillende relevante rapporten, zoals de rapporten van het Rathenau Instituut⁵ en de Raad van State⁶. Een tijdelijk werkdocument zal aan de leden van de commissie Digitalisering worden voorgelegd.

⁴ Zie 'Aandachtspunten voor wetgevingskwaliteit', [Aandachtspunten voor wetgevingskwaliteit - Eerste Kamer der Staten-Generaal](#).

⁵ Zie Rathenau Instituut, *Grip op algoritmische besluitvorming bij de overheid; Rol van de Eerste Kamer*, Den Haag maart 2021, *Kamerstukken I* 2021/22, CXLVII, nr. A.

⁶ Zie Afdeling Advisering Raad van State, *Digitalisering - Wetgeving en bestuursrechtspraak*, Den Haag 2021.

b) Extern

Het streven is dat externe doelgroepen – burgers, journalisten, ministerieambtenaren e.d. – niet alleen op de hoogte zijn van het bestaan van de vaste commissie voor Digitalisering, maar ook inzicht hebben in de taken en activiteiten van de commissie. De mogelijkheden worden momenteel verkend om een extra blok toe te voegen aan de homepage van de Eerste Kamer website, dat bezoekers leidt naar een uitgebreidere commissiepagina dan gebruikelijk (zie afbeelding 1). De huidige [commissiepagina](#) kan dan verrijkt worden met aanvullende informatie over de werkzaamheden van de commissie. Onder het kopje 'Nieuws' zal de staf regelmatig verslag doen van de activiteiten van de commissie, inclusief verslagen van deelnames aan conferenties, webinars en deskundigenbijeenkomsten.

Daarnaast is het mogelijk om extra blokken toe te voegen aan de commissiepagina die linken naar kennispagina's over thema's die de commissie belangrijk vindt (zie voor een voorbeeld afbeelding 2). Achter zo'n blok vindt de gebruiker een dossier over specifieke deelonderwerpen die de commissie relevant acht. Zo kan een blok 'internationale ontwikkelingen' doorverwijzen naar een pagina met een overzicht van internationale ontwikkelingen op het gebied van AI. Ook kunnen er themapagina's worden toegevoegd over onderwerpen die structureel aan bod komen tijdens deskundigenbijeenkomsten.

Voor de langere termijn is nog relevant om te melden dat de Eerste Kamer bezig is met de vernieuwing van het informatiesysteem van de Eerste Kamer om dit bij de tijd te brengen en openingen te bieden voor toekomstige AI-toepassingen. Het nieuwe informatiesysteem zal ook open data gestructureerder aanbieden mede ten behoeven van externe partijen.

Signalering van internationale ontwikkelingen

Digitalisering en de ontwikkeling van AI heeft een internationale dimensie die steeds volop in beweging is en waartoe de Nederlandse wet- en regelgeving, de overheid, de samenleving en het bedrijfsleven zich te verhouden hebben. De staf zal informatie volgen en in informatiedossiers bijhouden t.a.v. verschillende internationale organisaties.⁷ Leden kunnen deze informatie benutten in hun overleggen met de bewindslieden in het kabinet of in de werkzaamheden van interparlementaire delegaties.

Beslispunt 5

Kan de commissie akkoord gaan met de voorgestelde wijze van kennis delen / communicatie, waarbij de thema-pagina's aansluiten bij de te organiseren deskundigenbijeenkomsten en de signalering van internationale ontwikkelingen?

⁷ De ontwikkelingen op het gebied van AI bij de volgende internationale organisaties zullen worden gevolgd: de Europese Unie (AI-Verordening), de Raad van Europa (AI-verdrag), de Verenigde Naties (High-Level Advisory Body on AI), UNESCO (VN-kader 'Ethics of Artificial Intelligence') en OESO (AI Principles).

3)De implementatie van artificiële intelligentie (AI)

a) Verkenning mogelijkheden tot benutting AI in parlementaire werkprocessen

Gelet op het focuspunt uit de instellingsbrief over het monitoren van toekomstige ontwikkelingen, waaronder (de inkadering van) de ontwikkeling van AI en de benutting daarvan, ook door parlementen zelf wil de staf (samen met de IT-afdeling) gaan nadenken over potentiële toepassingen van AI in de werkprocessen van de Eerste Kamer. Je zou kunnen denken aan: input wetgevingsfiches, gerichte samenvatting of doorlichting van wetsvoorstellen of van nota's en adviezen, incompatibiliteiten in het commissierooster, genereren van 'debat in het kort', omzetting speech-to-tekst van de livestream uitzendingen van commissievergaderingen, toezeggingenregistratie, chatbot ten behoeve van bezoekers van de EK-website, statistieken m.b.t. parlementaire processen en parlementaire monitoring/tracking van lopende (wetgevings-)dossiers.

Het meedenken over verantwoorde ontwikkeling van toepassingen in de eigen werkomgeving, kan ook bijdrage aan het ontwikkelen van "AI-geletterdheid".

De inzet van AI in de eigen werkprocessen dient ook goed ingekaderd te zijn. Op dit moment wordt gewerkt aan een AI-strategie voor de Eerste Kamer. Ook bij de Tweede Kamer zijn verkenningen gaande. De staf van de commissie is door de Interparlementaire Unie (IPU) uitgenodigd om deel te nemen aan de Parliamentary Data Science Hub (PDS-hub), waaraan ambtelijke vertegenwoordigers van 28 nationale parlementen en 2 regionale parlementen meedoen. De PDS-hub biedt een (digitaal) platform voor het uitwisselen van ervaringen over de inzet van AI binnen parlementaire processen en richt zich op het ontwikkelen van richtlijnen voor een verantwoorde implementatie van AI binnen parlementen.

Beslispunt 6 / inventarisatie

Willen leden input leveren om usecases te bedenken/ontwikkelen/begeleiden en de randvoorwaarden daarbij formuleren? (Eventueel kan input ook via fractiemedewerkers opgehaald worden)

NB: eventuele investeringsbeslissingen worden uiteraard via MT en College van Voorzitter en ondervoorzitters genomen.

NB2: Rapporten van parlementen die al met AI (gaan) werken kunnen ter inspiratie gedeeld worden met de leden (VS, Italië, Europees Parlement). Mogelijk kunnen werkbezoeken georganiseerd worden.